

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Министерство на правосъдието на Република България, mjs.bg. Разрешението за повторно публикуване на този неофициален превод е предоставено единствено за целите на включването му в базата данни HUDOC на ЕСПЧ.

© Ministry of Justice of the Republic of Bulgaria, mjs.bg. Permission to re-publish this non-official translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

ЧЕТВЪРТО ОТДЕЛЕНИЕ

ЙОРДАНОВА И ТОШЕВ СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

(Жалба № 5126/05 г.)

РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ

2 октомври 2012 г.

ОКОНЧАТЕЛНО

02/01/2013 г.

Това решение е окончателно при условията, посочени в чл. 44, ал.2 от Конвенцията, но може да претърпи редакционни промени.

По делото на Йорданова и Тошев срещу България,

Европейският съд по правата на човека (Четвърто отделение), заседаващ като Отделение в състав:

Лех Гарлицки (Lech Garlicki), *председател*,

Давид Тор Бьоргвинсон (Lech Garlicki),

Пейви Хирвеле (Päivi Hirvelä),

Леди Бианку (Ledi Bianku),

Здравка Калайджиева,

Небойша Вушинич (Nebojša Vučinić),

Винсент А. де Гаetano (Vincent A. De Gaetano), *съдии*,

и Фатош Арачи (Fatoş Araci), *заместник-секретар на Отделението*,

след проведено закрито заседание на 11 септември 2012 г.,

се произнесе със следното съдебно решение, постановено на същата дата:

ПРОЦЕДУРАТА

1. Делото е образувано по жалба (№ 5126/05 г.) срещу Република България, подадена на 25 януари 2005 г. пред Съда на основание на чл. 34 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи („Конвенцията“) от двама български граждани – г-жа Светлана Стоилкова Йорданова и г-н Тошко Николов Тошев („жалбоподателите“).

2. Първата жалбоподателка е представлявана от г-н М. Екимджиев и г-жа К. Бончева – адвокати, практикуващи в град Пловдив. Вторият жалбоподател е представляван от г-жа И. Лулчева – адвокат, практикуващ в град София. Българското правителство („правителството“) е представлявано от своите агенти – г-жа С. Атанасова и г-жа М. Коцева от Министерството на правосъдието.

3. Жалбоподателите твърдят по-специално, че съдебното решение, което постановява, че те следва да носят гражданска отговорност за клеветата и ги осъжда да заплатят обезщетение за вреди и разноски на лицето, предявило иск за клеветата срещу тях, е в нарушение на правото им на свобода на изразяване на мнение.

4. На 12 май 2009 г. Съдът (Пето отделение) решава да изпрати уведомление до правителството за оплакването относно намеса в правото на жалбоподателите на свобода на изразяване на мнение. Съдът решава също да се произнесе едновременно по допустимостта и по съществото на жалбата (чл. 29, ал. 1 от Конвенцията).

5. След реорганизацията на отделенията на Съда от 1 февруари 2011 г. жалбата е прехвърлена на Четвърто отделение на Съда.

ФАКТИТЕ

I. ОБСТОЯТЕЛСТВА ПО ДЕЛОТО

А. Жалбоподателите

6. Първата жалбоподателка, която е родена през 1970 г., е журналист по професия. В процесния период тя е служител във вестник „Труд” – водещ национален ежедневник – като журналист и заместник редактор в криминалната секция на вестника. През 2007 или 2008 г. тя започва да работи за вестник „24 часа” – друг водещ национален ежедневник.

7. Вторият жалбоподател е роден през 1942 г. В процесния период той е главен редактор на вестник „Труд”.

Б. Спорните статии и наказателното производство срещу Н. Т.

8. На 30 май 1996 г. пресцентърът на Министерство на вътрешните работи обявява ареста на Н. Т., бивш служител на МВР и на Националната следствена служба. Прессъобщението уточнява, че той е задържан и му е повдигнато обвинение по чл. 387 от Наказателния кодекс от 1968 г. за злоупотреба със служебно положение с цел набавяне на имотна облага, което е довело до тежки вредни последици. По-специално прессъобщението посочва, че той незаконно е присвоил, укрил и използвал секретни официални документи. Разследването срещу него е в ход. Същия ден тази информация е предадена на много вестници от Българската телеграфна агенция.

9. Малко след получаване на новината първата жалбоподателка отива в сградата на Софийската военно-окръжна прокуратура, където заедно с журналисти от други вестници се опитва да получи повече информация по случая. Около обяд, в съответствие с установената практика по това време, пред журналистите се явява военен прокурор, за да направи изявление по делото и да отговаря на въпроси. В допълнение към информацията в прессъобщението, прокурорът казва, че по време на претърсване в дома на Н. Т. е намерена чанта със секретни документи, че съпругата на Н. Т. също е замесена в аферата и че с помощта на тези документи, които съдържат информация за държавния металургичен комбинат „Кремиковци”, съпругата на Н. Т. се занимава с доходоносни бизнес начинания, свързани с метали.

10. На следващия ден няколко национални вестници публикуват истории за случая. Жалбоподателката също пише за него в статия, поместена в броя на вестник „Труд” от 31 май 1996 г. Статията е озаглавена „Разкрит е сенчест бизнес с желязо на частна фирма”, носи

подзаглавието „Бивш полицай арестуван заради чанта със секретни документи”, както и името на авторката. В статията се казва:

„Вчера стана ясно, че е арестуван бивш офицер, след като столичната полиция е открила в дома му чанта със секретни документи.

[Н. Т.], бивш служител на Министерство на вътрешните работи и следовател в Националната следствена служба, е хвърлен зад решетките за незаконно присвояване, укриване и използване на секретни документи, обяви [Министерството] вчера. Повдигнато му е обвинение по чл. 387, ал. 3 от Наказателния кодекс за злоупотреба със служебно положение с цел набавяне на имотна облага, което е довело до тежки вредни последици. Законът предвижда лишаване от свобода до десет години, ако обвиняемият бъде признат за виновен.

Правоприлагащите органи съобщават, че документите, които [Н. Т.] е взел, се отнасят до функционирането и дейността на металургичния комбинат „Кремиковци”. Той е предавал секретната информация на съпругата си, която има частна фирма за търговия с желязо. Така бизнесът ѝ е процъфтял и тя е натрупала значителен капитал – констатира първоначалното разследване.

От Съдебната палата уточняват, че арестът е станал преди около десет дни. Белезниците щракват около китките на [Н. Т.] три дни преди той да придобие правоспособност да практикува като адвокат. При претърсването на дома му са открити оригинали на секретни документи, с които той вероятно се е сдобил, докато е работел като оперативен работник в Осмо районно полицейско управление.

Близки на разследването лица твърдят, че цялото семейство на [Н. Т.] е замесено в аферата. Бащата на задържания е бил началник на Трето районно полицейско управление, но не е ясно дали той е бил в течение на действията на сина си.

Близо година [Н. Т.] е работил като следовател в една от районните следствени служби в София. Според документите е напуснал миналата година по собствено желание. В действителност обаче той е бил помолен да напусне поради липса на необходимите качества за заеманата от него длъжност, казаха вчера хора от Националната следствена служба.

Пресцентърът [на Министерството] вчера съобщи, че Служба „Национална сигурност” към [Софийско окръжно полицейско управление] и Военна прокуратура провеждат допълнителни проверки, за да разкрият престъпни деяния [на Н. Т.]. Разследването е възложено на Софийската военно-окръжна прокуратура.”

1. На 22 август 1996 г. вестник „Труд” публикува друга статия, озаглавена: „Прокуратурата няма да освободи от ареста бившият офицер”. Нейн автор е първата жалбоподателка, но статията не носи нейното име. Вътре се казва следното:

„Вчера научихме, че бившият служител на Министерство на вътрешните работи и следовател [Н. Т.], който бе задържан в края на месец май тази година по обвинения в незаконно присвояване, укриване и използване на секретни документи, ще остане в ареста. Неговото [задържане] бе потвърдено с постановено вчера прокурорско решение, заяви пред БТА подполковник [Н. Г.] от Военна прокуратура.

На [Н. Т.] е повдигнато обвинение по чл. 387, ал. 3 от Наказателния кодекс за злоупотреба със служебно положение. По време на претърсването на дома му е намерена чанта със секретни документи, свързани с дейността на металургичния комбинат „Кремиковци”. [Н. Т.] се е снабдил с тях, докато е работил като оперативен работник в Осмо районно полицейско управление. Той е предоставил информацията на съпругата си, която притежава частно търговско дружество за търговия с желязо. Пред разследването тя казва, че е извършила само една сделка.”

12. През следващите години прокуратурата шест пъти повдига обвинение на Н. Т., но всеки път Софийският военен съд връща делото за отстраняване на процедурни грешки. В крайна сметка, на 1 октомври 2003 г., съдът прекратява производството на основание нововъведеното наказателно-процесуално правило, позволяващо на обвиняемите да поискат прекратяване на производството срещу тях, ако делото не е внесено в съда повече от две години след повдигане на обвинението (за повече подробности относно това правило вж. *Димитров и Хамънов срещу България (Dimitrov and Hamanov v. Bulgaria)*, № 48059/06 и № 2708/09, §§ 38 – 41, 10 май 2011 г.).

В. Иск за клевета срещу жалбоподателите, подаден от Н. Т.

13. На 27 май 1999 г. Н. Т. завежда граждански иск срещу двамата жалбоподатели и издателя на вестник „Труд”, „Медиа Холдинг” АД. Той твърди, че двете статии са го оклеветили, тъй като съдържат позорни и неверни твърдения, които не се базират на необходимото журналистическо разследване. Тези твърдения са засегнали сериозно него и семейството му. Той иска обезщетение за неимуществени вреди в размер на 5 000 000 стари български лева (BGN)¹, заедно с лихвите, във връзка с първата статия, и 5 000 000 стари български лева (BGN), заедно с лихвите, по отношение на втората статия. Той също така претендира и за възстановяване на направените разноски.

14. Софийски градски съд провежда четири съдебни заседания, едно от които е отложено, тъй като двамата жалбоподатели са нередовно призовани. С решение от 21 юли 2000 г. съдът отхвърля иска на Н. Т. Той постановява, че първата жалбоподателка, подобно на много други журналисти, е основала своята статия на надеждни официални източници. Това изключва възможността за каквото и да е неправомерно поведение от нейна страна. Следователно вторият жалбоподател също не носи отговорност.

15. Н.Т. обжалва. Софийски апелативен съд провежда съдебно заседание на 26 януари 2001 г. На 13 февруари 2001 г. той потвърждава решението на по-долната инстанция, като постановява, че

1. На 5 юли 1999 г. българският лев е деноминиран. Един нов български лев (BGN) се равнява на 1 000 стари български лева (BGL).

към момента на публикуване на двете статии не са съществували никакви законови правила, регулиращи журналистическите разследвания. Журналистите, включително първата жалбоподателка, е трябвало да се придържат към фактическите правила на професията. Първата жалбоподателка не е нарушила тези правила при проучването за двете статии. Тя е използвала много независими източници за изясняване на включените в двете статии факти. Основала е твърденията си на информация от Министерството на вътрешните работи и Българската телеграфна агенция, както и на прокурорско изявление. Следователно както тя, така и вторият жалбоподател са изпълнили професионалните си задължения, което изключва каквато и да е небрежност от тяхна страна. Обективна отговорност за непозволено увреждане не съществува в българското законодателство.

16. Н. Т. обжалва за законосъобразност. Върховният касационен съд разглежда жалбата в съдебно заседание, проведено на 28 май 2002 г. На 14 август 2002 г. той отменя решението на Софийски апелативен съд и връща делото. Постановява, че този съд, чиято задача е не просто да преразгледа решението на първоинстанционния съд, а отново да се произнесе по делото, не е събрал всички налични доказателства – по-специално такива, свързани със самоличността на прокурора в първата статия, както и доказателства относно истинността на твърденията във втората статия – и не ги е анализирал надлежно. Констатациите на Апелативния съд, че твърденията в статиите са верни, не отговарят на материалите по делото. Върховният касационен съд посочва също, че за да може да определи дали жалбоподателите са отговорни за непозволено увреждане, или не, Апелативният съд е трябвало да провери истинността или неистинността на твърденията, изразени в двете статии, тъй като правото на свобода на изразяване на мнение не може да се използва за накърняване на репутацията на другите.

17. След връщането на делото за ново разглеждане Софийски апелативен съд провежда три съдебни заседания. На второто, което се състои на 19 май 2003 г., съдът решава да спре производството по делото до приключване на наказателното производство срещу Н. Т. Никоя от страните не обжалва това решение. След приключване на наказателното производство срещу Н. Т. през октомври 2003 г. (вж. параграф 12 по-горе) съдът решава да възобнови разглеждането на делото и провежда съдебно заседание на 19 април 2004 г.

18. С решение от 27 юли 2004 г. Софийски апелативен съд уважава иска на Н. Т. Той осъжда двамата жалбоподатели и „Медия Холдинг“ АД да му заплатят 2 500 нови лева (BGN), плюс лихва, като обезщетение за неимуществени вреди по отношение на първата статия. Съдът постановява също така вторият жалбоподател и „Медия Холдинг“ АД да заплатят на Н. Т. 2 500 лева, плюс лихва, като обезщетение за неимуществени вреди по отношение на втората статия.

На последно място, съдът осъжда двамата жалбоподатели и „Медия Холдинг“ АД да заплатят на Н. Т. 700 лева за разноски. Съдът уточнява, че те носят солидарна отговорност за заплащането на тези суми.

19. Съдът постановява, че при подготовката на статиите първата жалбоподателка е действала в нарушение на закона, защото не е следвала обичайните правила, регулиращи журналистическите разследвания. Тези правила изискват всяка информация, дори и тази, произхождаща от официални източници, да се проверява от най-малко два независими източника. Първата жалбоподателка не е направила това по отношение на информацията, получена от прокурора, чиято самоличност тя не е могла да посочи. Така изготвените статии съдържат клеветнически и увреждащи твърдения за Н. Т. и семейството му, надхвърлящи информацията в прессъобщението, издадено от властите: че „бизнесът на [съпругата на жалбоподателя] процъфтява и тя [е] натрупала значителен капитал“, че „цялото семейство е [било] замесено в аферата“ и че властите са открили „чанта със секретни документи, свързани с дейността на металургичния комбинат „Кремиковци“. С написването и публикуването на непроверени клеветнически твърдения за Н. Т. жалбоподателите са действали в нарушение на общото задължение по чл. 45 от Закона за задълженията и договорите от 1951 г. (вж. параграф 24 по-долу) да не се нарушават правата на другите. Те са могли да предвидят увреждащия резултат от техните действия и да го предотвратят, като вземат допълнителни мерки, за да проверят точността на твърденията в статиите. Те не са го направили и следователно са действали небрежно. Вторият жалбоподател е трябвало да извърши това по силата на длъжността си като главен редактор на вестника, особено по отношение на неподписана с името на автора си статия. Що се отнася до първата жалбоподателка, тя е направила неверни и непотвърдени оскърбителни забележки и твърдения за личния и професионалния живот на Н. Т., без да вземе под внимание негативните последици, които биха могли да произтекат от тях. „Медия Холдинг“ АД носи косвена отговорност за действията на жалбоподателите.

20. Съдът определя размера на обезщетението по справедливост, съгласно изискванията на чл. 52 от Закона за задълженията и договорите от 1951 г. (вж. параграф 24 по-долу). Той взема предвид тиража на вестник „Труд“, броя на потенциалните читатели и степента на моралните страдания, претърпени от Н. Т.

21. Жалбоподателите обжалват за законосъобразност, като твърдят, наред с други неща, че решението на апелативния съд е постановено в нарушение на чл. 10 от Конвенцията. На 11 ноември 2004 г. тричленен състав на Върховния касационен съд отказва да разгледа тяхната

жалба. Той отбелязва, че Н. Т. е подал два иска за по 5 000 лева. Тези иски са подсъдни като първа инстанция не на Софийски градски съд, а на Софийски районен съд. Като допуска делото за разглеждане, Софийски градски съд, който има ранг на окръжен съд, на практика упражнява правомощията си по чл. 80, ал. 2 от Гражданския процесуален кодекс от 1952 г. да образува и разгледа като първа инстанция дело, попадащо в рамките на компетентността на едно от районните съдилища в неговия съдебен район (вж. параграф 25 по-долу). Това от своя страна води до постановяване на въззивно решение от страна на Софийски апелативен съд. Ако процедурата следваше нормалния си ход, делото щеше да бъде разглеждано като първа инстанция от Софийски районен съд и като въззивна инстанция от Софийски градски съд. Така делото попада в приложното поле на чл. 218а, ал. 1, б. „а” от Кодекса (вж. параграф 26 по-долу), в резултат на което не е налице възможност за обжалване на решението на Софийски апелативен съд.

22. По жалба на жалбоподателите, с окончателно решение от 12 януари 2005 г. петчленен състав на Върховния касационен съд потвърждава решението на тричленния състав. Той напълно се съгласява с мотивите и констатира, че разглеждането на делото на втора инстанция от Софийски апелативен съд поради нередовния начин, по който се провежда производството от гледна точка на компетентния съд, не превръща решението, отнасящо се за иск в размер на 5 000 лв., в подлежащо на обжалване за законосъобразност. Прагът за подаване на такава жалба е главно функция на сумата по спора. Това правило не може да бъде заобиколено чрез прилагането на чл. 80, ал. 2 от гореспоменатия кодекс и произтеклото от това разглеждане на делото от Софийски градски съд като първа инстанция.

II. ПРИЛОЖИМО ВЪТРЕШНО ПРАВО

А. Конституцията

2. Приложимите разпоредби на Конституцията от 1991 г. гласят следното:

Чл. 32, ал. 1

„Личният живот на гражданите е неприкосновен. Всеки има право на защита срещу незаконна намеса в личния и семейния му живот и срещу посегателство върху неговата чест, достойнство и добро име.”

Чл. 39

„1. Всеки има право да изразява мнение и да го разпространява чрез слово - писмено или устно, чрез звук, изображение или по друг начин.

2. Това право не може да се използва за накърняване на правата и доброто име на друго и за призоваване към насилствена промяна на конституционно установения ред, към извършване на престъпления, към разпалване на вражда или към насилие над личността.”

Чл. 40, ал. 1

„Печатът и другите средства за масова информация са свободни и не подлежат на цензура.”

Чл. 41

„1. Всеки има право да търси, получава и разпространява информация. Осъществяването на това право не може да бъде насочено срещу правата и доброто име на другите граждани, както и срещу националната сигурност, обществения ред, народното здраве и морала.

2. Гражданите имат право на информация от държавен орган или учреждение по въпроси, които представляват за тях законен интерес, ако информацията не е държавна или друга защитена от закона тайна или не засяга чужди права.”

Чл. 57, ал. 2

„Не се допуска злоупотреба с права, както и тяхното упражняване, ако то накърнява права или законни интереси на други.”

Б. Закон за задълженията и договорите от 1951 г.

24. Общите правила на непозволеното увреждане са изложени в чл. 45 до чл. 54 от Закона за задълженията и договорите от 1951 г. („Закона от 1951 г.”). Чл. 45, ал. 1 предвижда, че всеки е длъжен да поправи вредите, които виновно е причинил другиму. Съгласно чл. 45, ал. 2 вината се предполага до доказване на противното. Чл. 49 предвижда, че този, който е възложил на друго лице някаква работа, отговаря за вредите, причинени от него при или по повод изпълнението на тази работа. Чл. 52 предвижда, че размерът на обезщетението за неимуществени вреди следва да се определя от съда по справедливост. Ако увреждането е извършено от няколко лица, те са солидарно отговорни за произтичащите от това вреди (чл. 53).

В. Граждански процесуален кодекс от 1952 г.

25. Чл. 80, ал. 1, б. „б” от Гражданския процесуален кодекс от 1952 г. (заменен на 1 март 2008 г. от Гражданския процесуален кодекс от 2007 г.), в редакцията, която е в сила между 1 април 1998 и юли 1999 г., гласи, че исковите с цена на иска до 5000 лв. са подсъдни на районните съдилища, а тези над 5000 лв. – на окръжните съдилища. Съгласно чл. 80, ал. 2 окръжен съд може да из земе и да реши като

първа инстанция дело, което е подсъдно на районен съд от неговия съдебен район.

26. Чл. 218а, ал. 1, б. „а” от Кодекса от 1952 г., в редакцията, която е в сила между април 1998 и ноември 2002 г., гласи, че съдебни решения на окръжен съд по дела за парични вземания с цена на иска до 1 000 лева не подлежат на обжалване за законосъобразност. Изменение, което влиза в сила през ноември 2002 г., повишава този праг на 5 000 лева.

ПРАВОТО

I. ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛ. 10 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

27. Жалбоподателите се оплакват, че са признати за отговорни за клеветата срещу Н. Т. и са осъдени да му заплатят обезщетение за вреди и разноски. Те се позовават на чл. 10 от Конвенцията, който гласи, доколкото е приложим:

„1. Всеки има право на свобода на изразяването на мнения. Това право включва свободата на всеки да отстоява своето мнение, да получава и да разпространява информация и идеи без намеса на държавните власти и независимо от държавните граници. Този член не забранява държавите да подлагат на разрешителен режим радио- и телевизионните компании и производителите на кинематографична продукция.

2. Упражняването на тези свободи, доколкото е съпроводено със задължения и отговорности, може да бъде обусловено от процедури, условия, ограничения или санкции, които са предвидени от закона и са необходими в едно демократично общество в интерес на националната и обществената сигурност и на териториалната цялост, за предотвратяването на безредици или престъпления, за защитата на здравето и морала, както и на репутацията или правата на другите, за предотвратяване разкриването на информация, получена доверително, или за гарантиране авторитета и безпристрастността на правосъдието.”

A. Становищата на страните

1. Правителството

28. Правителството не оспорва, че чл. 10 от Конвенцията е приложим и че е имало намеса в правата на жалбоподателите по тази разпоредба. По негово мнение, тази намеса е „предвидена от закона” – чл. 45 и чл. 49 от Закона за задълженията и договорите от 1951 г. – и цели да защити репутацията и правата на другите.

29. Намесата също така е била необходима в едно демократично общество. Случаят представя конфликт между две основни права:

правото на свобода на изразяване на мнение и правото на защита срещу нахърняване на честта и доброто име на човек (като последното е залегнало в чл. 17 от Международния пакт за граждански и политически права, ратифициран и в сила по отношение на България). Постигането на баланс между тези права винаги изисква оценка на конкретните факти. Трудността на това е очевидна от различните заключения, до които са достигнали българските съдилища. От една страна, обществото има право да бъде информирано за обвиненията в престъпления срещу държавни служители. От друга страна, журналистите трябва да действат добросъвестно и да предоставят точна информация.

30. Освен информация, базирана на прессъобщението на Министерство на вътрешните работи, в статията, написана от първата жалбоподателка, се съдържа твърдението, че Н. Т. е предал секретна информация на съпругата си, както и че в резултат на това нейният бизнес е „процъфтял” и е „натрупала значителен капитал”. Тези твърдения, базирани на чисто предположение, са представени като потвърдена истина с обяснението, че неназован прокурор е дал такава информация пред репортери по време на брифинг в Съдебната палата. Въпреки това е ясно, че разследването срещу Н. Т. е било на ранен етап и че такива твърдения – включващи не само Н. Т., но и неговата съпруга, на която не е повдигнато обвинение в престъпление – са несъстоятелни и не могат да се правят с каквато и да е степен на сигурност. Първата жалбоподателка без съмнение е била наясно с това, но е представила твърденията като напълно верни. Тя е опитен журналист, който със сигурност е добре запознат с презумпцията за невинност и с възможността тези обвинения да не издържат в съда. Затова е трябвало много внимателно да предаде информацията, получена от органите на прокуратурата. Вместо това тя е избрала свободно да интерпретира тази информация и да я представи като безспорен факт. Предвид значителния ѝ опит е очевидно, че тя е направила това, за да внесе елемент на сензация в официалната информация, получена от Министерство на вътрешните работи. Това е видно от значително по-обективния и нюансиран начин, по който историята е отразена в други вестници.

31. Заглавието на статията също е манипулативно и подвеждащо, като хиперболизира предоставената от органите на прокуратурата информация до такава степен, че създава впечатление, че съпругата на Н. Т. е участвала в извършването на престъпление. Предположенията на прокурора са представени като неоспорими факти. Цялата статия се опитва да внуши, че семейството на Н. Т. е замесено в сенчести сделки. Затова основната идея не е, че първата жалбоподателка не е проверила точността на получената от прокурора информация, а че тя съзнателно е злоупотребила с тази информация, за да придаде

сензационен привкус на иначе несензационни новини. По този начин първата жалбоподателка не се е съобразила с чувствата на засегнатите лица, нито със своите задължения и отговорности. Това не би могло да се разглежда като добросъвестно представяне на информация.

32. Следващият въпрос е степента на клеветата. Ако жалбоподателите не бяха предали получената от органите на прокуратурата информация като неоспорими факти, а като непроверени твърдения, каквито те са, Н. Т. и семейството му щяха да бъдат засегнати в много по-малка степен. Тези въпроси са добре изяснени в решението на Софийски апелативен съд. Присъденото от този съд обезщетение е пропорционално на неимуществените вреди, претърпени от Н. Т.

2. Жалбоподателите

33. Първата жалбоподателка в началото повдига два въпроса за законността на наместата. На първо място тя твърди, че наместата не е била законна, тъй като решението на Софийски апелативен съд, че тя е извършила правонарушение в разрез с чл. 45 от Закона от 1951 г., е неправилно и дори произволно. Тя не е нарушила никакви правни или етични правила и не е действала небрежно – два основни елемента на непозволеното увреждане съгласно чл. 45. Софийски апелативен съд не е разгледал тези въпроси. На второ място, съществувало е друго процесуално средство Н. Т. да защити правата си – след прекратяване на наказателното производство срещу него да заведе иск за вреди срещу властите.

34. По-нататък първата жалбоподателка твърди, че наместата не е преследвала законна цел и не е била необходима в едно демократично общество. Наказването на журналист, който е действал добросъвестно, за това, че е цитирал точно получена от надежден източник информация очевидно не е в интерес на обществото. Твърдяната неистинност на информацията относно Н. Т. се базира единствено на прекратяването на наказателното производство срещу него шест години по-късно, и то поради неуспеха на органите на прокуратурата да внесат обвинителния акт срещу него в съда. Към онзи момент първата жалбоподателка не е имала причина да се съмнява, че изявленията, направени от прокурора в това отношение, може да са неверни. Съгласно практиката на Съда, тя е имала право да се позове на такива изявления без да ги провери. В резултат на съдебното решение срещу нея тя е претърпяла сериозни финансови последици и удар върху професионалната си репутация. Това решение е имало възпиращ ефект върху нейната свобода на изразяване на мнение, както и върху свободата на изразяване на мнение в България като цяло.

35. Накрая първата жалбоподателка възразява срещу факта, че в своето становище правителството повдига нови доводи защо тя не е

действала като отговорен журналист. Това е недопустим опит да се превърне Съда в първоинстанционен съд. Първата жалбоподателка не намира оправдание за това и по тази причина решава да не коментира доводите, изтъкнати от правителството. Тя просто посочва причините, изложени от Софийски апелативен съд за установяване на нейната отговорност за вредите, претърпени от Н. Т.

36. Вторият жалбоподател твърди, че становището на правителството не изисква представянето на отговор от негова страна, тъй като правителството в действителност не е разгледало повдигнатите от него оплаквания.

Б. Преценката на Съда

1. Допустимост

37. Съдът счита, че жалбата не е явно необоснована по смисъла на чл. 35, ал. 3, б. „а” от Конвенцията, нито е недопустима на други основания. Следователно трябва да бъде обявена за допустима.

2. По същество

(а) Наличие на намеса

38. Не се спори между страните, че съдебното решение срещу жалбоподателите, заедно с осъждането им да заплатят обезщетение за вреди и разноски, представлява намеса – под формата на „наказание” – от страна на държавен орган заради правото им на свобода на изразяване на мнение. Съдът не вижда причина да се произнесе по друг начин.

39. Такава намеса би била в нарушение на чл. 10 от Конвенцията, ако не отговаря на критериите, посочени във втората алинея на тази разпоредба. Следователно Съдът трябва да определи дали тя е била „предвидена от закона”, преследвала е една или повече от законните цели, изброени в посочената алинея, и е била „необходима в едно демократично общество” за постигането на тази цел или цели.

(б) “Предвидена от закона”

40. Съдът установява, че намесата е била „предвидена от закона” – чл. 45 от Закона от 1951 г. (вж. параграфи **Error! Reference source not found.** и 24. Общите правила на непозволеното увреждане са изложени в чл. 45 до чл. 54 от Закона за задълженията и договорите от 1951 г. („Закона от 1951 г.”). Чл. 45, ал. 1 предвижда, че всеки е длъжен да поправи вредите, които виновно е причинил другиму. Съгласно чл. 45, ал. 2 вината се предполага до доказване на противното. Чл. 49 предвижда, че този, който е възложил на друго

лице някаква работа, отговаря за вредите, причинени от него при или по повод изпълнението на тази работа. Чл. 52 предвижда, че размерът на обезщетението за неимуществени вреди следва да се определя от съда по справедливост. Ако увреждането е извършено от няколко лица, те са солидарно отговорни за произтичащите от това вреди (чл. 53).

по-горе).

41. Първата жалбоподателка твърди, че Софийски апелативен съд е приложил тази разпоредба погрешно и произволно. Нейните действия не биха могли да се считат за престъпни, предвид че тя в действителност не е нарушила никакви правни или етични правила и не е действала небрежно. Този аргумент не е убедителен за Съда. На първо място, националните съдилища са тези, които тълкуват и прилагат вътрешното право (вж. *Торгейр Торгейрсон срещу Исландия* (*Thorgeir Thorgeirson v. Iceland*), 25 юни 1992 г., § 58, серия А, № 239 и *Касадо Кока срещу Испания* (*Casado Coca v. Spain*), 24 февруари 1994 г., § 43, серия А № 285-А). Макар че Съдът може и трябва да упражнява известен контрол по този въпрос, тъй като неспазването на националното законодателство води до нарушение на чл. 10, обхвът на неговата задача е обект на ограничения, присъщи на субсидиарния характер на Конвенцията, и той не може да поставя под въпрос начина, по който националните съдилища тълкуват и прилагат националното право, освен в случаи на грубо неспазване или произвол (вж. съответно, *Вебер и Саравия срещу Германия* (*Weber and Saravia v. Germany*) (реш.), № 54934/00, § 90, ЕСПЧ 2006-XI, и *Горанова-Караенева срещу България* (*Goranova-Karaeneva v. Bulgaria*), № 12739/05, § 46, 8 март 2011 г.). От гледна точка на изискванията за справедливост по чл. 6, ал. 1 от Конвенцията Съдът не счита, че решението на Софийски апелативен съд е произволно. Противно на твърденията на първата жалбоподателка, съдът обяснява, макар и накратко, защо е на мнение, че тя не е спазила обичайните правила, регулиращи журналистическите разследвания, и е действала небрежно, и следователно деликтно (вж. параграф 19 по-горе).

42. Съдът не е убеден също, че възможността Н. Т. да защити репутацията си чрез подаване на иск за вреди срещу властите оказва влияние върху законността, или по друг начин, върху намесата в правата на жалбоподателите. Този довод следва да се разгледа в контекста на въпроса дали намесата е била необходима в едно демократично общество. Съдът ще се върне към това по-долу.

43. Съдът заключава, че намесата е била законосъобразна съгласно българското законодателство. Жалбоподателите не твърдят, че този закон не е бил достатъчно достъпен или предвидим.

(в) Законна цел

3. Съдът приема, че намесата е преследвала законната цел да защити репутацията на Н. Т.

(г) “Необходима в едно демократично общество”

45. Остава да се установи дали намесата е била „необходима в едно демократично общество”. Тази преценка се основава на общите принципи, произтичащи от практиката на Съда (вж., наред с други, *Кумпана и Мазаре срещу Румъния (Cumpăna and Mazăre v. Romania)* [ГК], № 33348/96, §§ 88 – 91, ЕСПЧ 2004-XI, с допълнителни препратки):

(а) Тестът за „необходимост в едно демократично общество” изисква Съдът да определи дали намесата отговаря на належаща обществена нужда. Договарящите държави разполагат с известна свобода на преценката дали съществува такава нужда, но тази свобода върви ръка за ръка с европейския надзор, обхващащ както законодателството, така и решенията за неговото прилагане, дори и тези, постановени от независими съдилища. Следователно Съдът е овластен да се произнесе окончателно дали едно „ограничение” е съвместимо със свободата на изразяване на мнение, защитена от чл. 10.

(б) Задачата на Съда при упражняване на неговата надзорна функция не е да заема мястото на компетентните национални съдилища, а по-скоро да преразгледа съгласно чл. 10 решенията, които те са постановили в съответствие с тяхното право на свобода на преценката. Това не означава, че надзорът е ограничен до проверка дали съответната държава е упражнила правото си на преценка разумно, внимателно и добросъвестно; това, което Съдът следва да направи, е да разгледа оспорваната намеса в светлината на делото като цяло, включително съдържанието на направените от жалбоподателя изявления в контекста, в който ги е направил.

(в) По-специално Съдът трябва да определи дали причините, изтъкнати от националните власти, за да оправдаят намесата, са релевантни и достатъчни, и дали предприетата мярка е пропорционална на преследваните законни цели. Извършвайки това, Съдът следва да се убеди, че националните власти се основават на приемлива преценка на релевантните факти и прилагат стандарти, които са в съответствие с принципите, заложи в чл. 10.

(г) Съдът трябва да установи също дали националните власти са намерили точния баланс между защитата на свободата на изразяване на мнение, уредена в чл. 10, и защитата на репутацията на лицата, срещу които са отправени обвиненията, която е един от аспектите на правото на неприкосновеност на личния живот, защитено от чл. 8 от Конвенцията.

46. Допълнителен фактор от особено значение в настоящия случай е жизненоважната роля на „обществен страж“, която пресата изпълнява в едно демократично общество. Въпреки че тя не трябва да прекращава определени граници, по-специално по отношение на репутацията и правата на другите, нейно задължение е – по начин, съобразен със задълженията и отговорностите ѝ – да предава информация и идеи по политически и по други въпроси от обществен интерес (пак там, § 93, с по-нататъшни препратки). Съдът трябва да е много внимателен в преценката си, когато, както тук, наложените от националните власти санкции са в състояние да възпрат участието на пресата в дебати по въпроси от законен обществен интерес (вж., наред с други, *Тьонсбергс Блад АС и Хауком срещу Норвегия (Tønsbergs Blad A.S. and Haukom v. Norway)*, № 510/04, § 88, ЕСПЧ 2007-III).

47. Съдът отбелязва, че статиите, по отношение на които жалбоподателите са признати за отговорни, съобщават за факти, отразени в изявленията на полицията и органите на прокуратурата, и се отнасят за твърдения за сериозни нарушения от страна на бивш следовател и полицаи във връзка с дейността на държавно предприятие (вж. параграфи 10 и 11 по-горе). Без съмнение, те са от голям обществен интерес – особено с оглед на прехода от изцяло държавна собственост и централно планирана икономика към частна собственост и пазарна икономика, който се провежда в България по това време (вж. *Кредитна банка и други срещу България (Credit Bank and Others v. Bulgaria)* (реш.), № 40064/98, 30 април 2002 г.), – а публикуването на такава информация представлява неразделна част от задачата на медиите в демократичното общество.

48. Въпреки това чл. 10 не гарантира изцяло неограничена свобода на изразяване на мнение, дори по отношение на отразяването в пресата на въпроси от сериозен обществен интерес. Съгласно условията на втората алинея на тази разпоредба, упражняването на свободата на изразяване на мнение носи със себе си „задължения и отговорности“, които важат и за пресата. Тези „задължения и отговорности“ придобиват значение, когато, както е в конкретния случай, става дума за накърняване на репутацията на конкретни лица и за подкопаване на „правата на другите“. Поради „задълженията и отговорностите“, присъщи на упражняването на свободата на изразяване на мнение, защитата, предоставена от чл. 10 на журналистите при отразяване на въпроси от обществен интерес, е подчинена на условието, че те действат добросъвестно, с цел да се осигури точна и надеждна информация в съответствие с журналистическата етика (вж., наред с други, *Бладет Тромсø и Стенсаас срещу Норвегия (Bladet Tromsø and Stensaas v. Norway)* [ГК], № 21980/93, § 65, ЕСПЧ 1999-III, и *Акилина и други срещу Малта (Aquilina and Others v. Malta)*, № 28040/08, § 44, 14 юни 2011 г.). В действителност в ситуации, когато, от една страна, се

съобщава определен факт и няма достатъчно доказателства в негова подкрепа, и от друга страна, журналистът обсъжда въпрос от съществен обществен интерес, проверката дали журналистът е действал професионално и добросъвестно е от първостепенно значение (вж. *Флуks срещу Молдова (Flux v. Moldova)* (№ 7), № 25367/05, § 41, 24 ноември 2009 г.).

49. Има редица фактори, които са от значение за тази оценка. Съдът трябва да вземе предвид на първо място дали публикацията е допринесла за дебат от обществен интерес. Той трябва също да вземе предвид и други фактори, като естеството на дейностите, предмет на тази публикация, начина, по който информацията е получена и отразена, както и как в нея е обрисувано съответното лице (вж. *mutatis mutandis*, *Аксел Спрингер АГ срещу Германия (Axel Springer AG v. Germany)* [ГК], № 39954/08, §§ 90 – 94, 7 февруари 2012, и *Фон Хановер срещу Германия (Von Hannover v. Germany)* (№ 2) [ГК], № 40660/08 и № 60641/08, §§ 109 – 112, ЕСПЧ 2012 ...). Други фактори – списъкът не е изчерпателен – могат да бъдат източникът на информация (вж. например *Бладет Тромсьо и Стенсаас*, цитирано по-горе, §§ 68 и 72), предприетите стъпки за проверка на източника (вж. например *Румяна Иванова срещу България (Rumyana Ivanova v. Bulgaria)*, № 36207/00, §§ 64 – 65, 14 февруари 2008 г.; *Касабов срещу България (Kasabova v. Bulgaria)*, № 22385/03, §§ 64 – 65, 19 април 2011 г., и *Божков срещу България (Bozhkov v. Bulgaria)*, № 3316/04, §§ 47 – 50, 19 април 2011 г.), както и спешността на въпроса (вж. *Божков*, цитирано по-горе, § 48). Във връзка с последното трябва да се има предвид, че новината е нетрайна стока и забавянето на публикуването ѝ, дори за кратък период от време, може да я лиши от цялата ѝ стойност и интерес (вж. *Обзървър и Гардиън срещу Обединеното кралство (Observer and Guardian v. the United Kingdom)*, 26 ноември 1991 г., § 60, серия А, № 216, и *Сънди Таймс срещу Обединеното кралство (Sunday Times v. the United Kingdom)* (№ 2), 26 ноември 1991 г., § 51, серия А, № 217).

50. Важно е също така да се подчертае, че посочените по-горе фактори трябва да се разглеждат така, както са били представени пред журналиста при настъпване на фактите, а не от дистанцията на времето (вж. *Бладет Тромсьо и Стенсаас*, цитирано по-горе, § 66 в края и § 72).

51. По настоящото дело Софийски апелативен съд установява, че първата жалбоподателка не е действала професионално и добросъвестно, тъй като някои от нейните твърдения не са достатъчно проверени. Апелативният съд по-специално е на мнение, че макар тези твърдения да се основават на информация, получена от прокурор, първата жалбоподателка е била длъжна да провери историята и от други източници (вж. параграф 19 по-горе). Съдът не е в състояние да

се съгласи с този извод. В миналото той е постановявал, че е нормално пресата да има право да разчита на съдържанието на официални изявления, без да е длъжна да провежда независими проучвания (вж. *Бладет Тромсьо и Стенсаас*, цитирано по-горе, §§ 68 и 72, и *Коломбани и други срещу Франция (Colombani and Others v. France)*, № 51279/99, § 65, ЕСПЧ 2002-V). По-късно Съдът разширява приложното поле на този принцип, като допълва, че журналистите могат да докладват за събития, базирани на информация събрана от официални източници, без необходимост от допълнителна проверка (вж. *Селистьо срещу Финландия (Selistö v. Finland)*, № 56767/00, § 60, 16 ноември 2004 г.). Съвсем наскоро Съдът е приложил този подход по отношение на информацията, представена устно от прокурор, отговарящ за отношенията между органите на прокуратурата и пресата (вж. *Аксел Спрингер АГ*, цитирано по-горе, § 105). Ситуацията по настоящото дело не се различава съществено. С оглед практиката на българската прокуратура да дава рутинни неформални пресконференции, в които прокурори да разговарят с журналисти за определени дела (вж. параграф 9 по-горе), изявлението на военния прокурор, направено на 30 май 1996 г., следва да се счита за официален източник на информация и по този начин отпада необходимостта от по-нататъшна проверка. Фактът, че жалбоподателката не е в състояние да установи самоличността на прокурора, не води до отклонение от този подход. Освен това информация за случая е публикувана от пресцентъра на Министерство на вътрешните работи, а по-късно е разпространена и от Българската телеграфна агенция. Националните съдилища не са изразили съмнения дали прокурорът наистина е направил въпросното изявление и Съдът не вижда причина да се съмнява, че първата жалбоподателка е действала добросъвестно във връзка с това. Прочитът на текста на двете статии (вж. параграфи 10 и 11 по-горе) показва, че тя не излага твърденията като свои собствени (за разлика от делото *Румяна Иванова*, цитирано по-горе, § 62).

52. По отношение на доводите на правителството, че статиите на жалбоподателката – особено първата – са издържани в ненужно сензационен тон и представят историята по изкривен начин, Съдът отбелязва, че нито той, нито националните съдилища могат да наложат на пресата собствените си виждания за това какви техники на писане следва да бъдат използвани в конкретен случай (вж. неотдавнашното решение по делото *Аксел Спрингер АГ*, цитирано по-горе, § 81, с по-нататъшни препратки). Освен това от журналистите да не може да се очаква да са напълно обективни и е допустима известна степен на преувеличение и дори провокация (вж. *Селистьо*, цитирано по-горе, § 56). Фактът, че в текста на статиите и в техните заглавия се съдържат изрази, предназначени да привлекат вниманието на обществеността, сам по себе си не представлява проблем (вж. *Аксел Спрингер АГ*,

цитирано по-горе, § 108). Първата жалбоподателка не използва неоправдано обиден език (за разлика от делото *Тамер срещу Естония* (*Tammer v. Estonia*), № 41205/98, § 65 и 67, ЕСПЧ 2001-I).

53. Съдът не счита, че начинът, по който статиите отразяват обвиненията срещу Н. Т. повдига никакви въпроси. Вярно е, че първата жалбоподателка е могла да формулира оспорваните твърдения по-внимателно, като подчертае факта, че те отразяват изявления, направени от служители на правоохранителните органи на ранен етап от наказателното разследване. Въпросът обаче отново е не как Съдът или националният съд би формулирал тези изявления, а дали те минават отвъд границите на отговорната журналистика. Съдът не смята, че това е така. Първата жалбоподателка пояснява, че тя цитира служители на правоохранителните органи и че изявленията се основават на резултатите от разследването до този момент. Още повече, че общото впечатление от първата статия е, че разследването току-що е започнало. Не е неоснователно също така първата жалбоподателка да включи в историята си изявления относно съпругата и бащата на Н. Т. Тя не споменава никакви ирелевантни или лични детайли (вж. *Флинкила и други срещу Финландия* (*Flinkkilä and Others v. Finland*), № 25576/04, § 84, 6 април 2010 г., и обратното по делото *Тамер*, цитирано по-горе, §§ 66 и 68), тъй като бизнесът на съпругата на Н. Т. и фактът, че баща му е заемал държавна длъжност, очевидно са от значение за историята и затова засягат пряко въпрос от обществен интерес. В едно демократично общество властите са упълномощени да информират обществеността за криминални разследвания в ход, при условие че подбират думите си внимателно (вж. *Дактарас срещу Литва* (*Daktaras v. Lithuania*), № 42095/98, § 41, ЕСПЧ 2000-X), с необходимите дискретност и предпазливост, за да се придържат към презумпцията за невиновност (вж. *Альне дьо Рибмон срещу Франция* (*Allenet de Ribemont v. France*), 10 февруари 1995 г., § 38, серия А, № 308). Разпространявайки такава информация, властите държат обществеността в течение на техните усилия за борба с престъпността, което без съмнение е въпрос от обществен интерес.

54. Доколкото Н. Т. има правен интерес да се защити срещу несъстоятелни и увреждащи го твърдения от страна на органите на прокуратурата, той би могъл да се опита да защити този интерес чрез предявяване на иск срещу тези органи (вж., *mutatis mutandis*, *Бабяк и други срещу Словакия* (*Babjak and Others v. Slovakia*) (реш.), № 73693/01, 30 март 2004 г. – относно възможността за отстраняване на последствията от твърдения на властите за престъпно поведение чрез предявяване на иск за вреди срещу властите).

55. Като взе предвид посочените по-горе фактори, Съдът не може да се съгласи със заключението на Софийски апелативен съд, че първата жалбоподателка не е действала като отговорен журналист. Той

отбелязва в тази връзка, че при първото разглеждане на делото от този съд той констатира, че жалбоподателката не е изпълнила своя професионален дълг (вж. параграф 15 по-горе); Софийски градски съд по-рано достига до същото заключение (вж. параграф 14 по-горе). Съдът също така подчертава, че ако националните съдилища прилагат прекалено строг подход към оценката на професионалното поведение на журналистите, те могат неоснователно да ги възпрат да изпълняват функциите си да информират обществеността. Ето защо съдилищата трябва да вземат предвид възможното въздействие на техните решения не само по конкретните дела, но и спрямо медиите като цяло (вж. *Касабова*, § 55, и *Божков*, § 51, и двете цитирани по-горе).

56. От това следва, че причините, изтъкнати от ответната държава, за да оправдае намесата в правото на първата жалбоподателка на свобода на изразяване на мнение, макар да са уместни, не са достатъчни, за да се приеме, че намесата е била „необходима в едно демократично общество”. С оглед на това заключение Съдът намира, че не е необходимо да се задълбочава по въпроса за пропорционалността на решението за присъждане на обезщетение за вреди и разноски срещу първата жалбоподателка (вж., *mutatis mutandis*, *Йерсилд срещу Дания* (*Jersild v. Denmark*), 23 септември 1994 г., § 35, серия А, № 298; *Лопес Гомес да Силва срещу Португалия* (*Lopes Gomes da Silva v. Portugal*), № 37698/97, § 36, ЕСПЧ 2000-X; и *Селистъо срещу Финландия* (*Selistö v. Finland*), № 56767/00, § 69, 16 ноември 2004 г.).

57. Решението за обезщетение за вреди и разноски срещу втория жалбоподател, който е бил главен редактор на вестника, изцяло се основава на предполагаемия му пропуск да упражни адекватен контрол над начина, по който първата жалбоподателка е проучила и е съставила статиите (вж. параграф 19 по-горе). Тъй като Съдът счита, че поведението на първата жалбоподателка не може да се разглежда като безотговорно, той стига до извода, че причините, изтъкнати от ответната държава, за да оправдае намеса в правото на втория жалбоподател на свобода на изразяване на мнение, също не са достатъчни, за да се приеме, че намесата е била „необходима в едно демократично общество”.

58. Следователно е налице нарушение на чл. 10 от Конвенцията по отношение на двамата жалбоподатели.

II. ДРУГИ ТВЪРДЯНИ НАРУШЕНИЯ НА КОНВЕНЦИЯТА

А. Оплаквания по чл. 6, ал. 1 и чл. 14 от Конвенцията във връзка с отказа да се разгледа жалбата за законосъобразност на жалбоподателите

4. Жалбоподателите се оплакват по чл. 6, ал. 1 от Конвенцията, че Върховният касационен съд е отказал да разгледа жалбата им за законосъобразност.

60. Първата жалбоподателка допълнително се оплаква по чл. 14 от Конвенцията, че Върховният касационен съд е разгледал жалбата за законосъобразност на Н. Т., но по-късно е отказал да разгледа нейната.

61. Съдът счита, че отказът на Върховния касационен съд да разгледа жалбата за законосъобразност на жалбоподателите не повдига въпрос по чл. 6, ал. 1 от Конвенцията. Този отказ е резултат от законово изменение, което влиза в сила през ноември 2002 г. и увеличава прага за обжалване за законосъобразност от 1 000 лева на 5 000 лева (вж. параграф 26 по-горе). Правото на достъп до съд по самата си природа изисква уредба от страна на държавата и може да подлежи на ограничения; това важи с още по-голяма сила за достъпа до касационен съд. Увеличаването на финансовия праг за жалби за законосъобразност, за да се предотврати претоварването на Върховния касационен съд с дела с по-малко значение, преследва законна цел и не може да се счита за непропорционално (вж. *Бруая Гомес де ла Торе срещу Испания (Brualla Gómez de la Torre v. Spain)*, 19 декември 1997 г., §§ 34 – 39, Доклади за присъди и решения 1997-VIII; *Козлица срещу Хърватия (Kozlica v. Croatia)*, № 29182/03, §§ 32 – 34, 2 ноември 2006 г.; и *Алкиш срещу Турция (Alkış v. Turkey)* (реш.) [Комитет], № 17016/06, 10 януари 2012 г.). Този съд обяснява подробно защо необичайният процесуален ход по делото не съставлява основание да не се прилагат обичайните правила, уреждащи допустимостта на жалби за законосъобразност (вж. параграфи 21 и 22 по-горе).

62. Разгледан по чл. 14 от Конвенцията във връзка с чл. 6, ал. 1, отказът също не представлява проблем. Само различното отношение, основано на отличителни белези или „статут“, може да се счита за дискриминация по смисъла на чл. 14 (вж. *Келдсен, Буск Мадсен и Педерсен срещу Дания (Kjeldsen, Busk Madsen and Pedersen v. Denmark)*, 7 декември 1976 г., § 56, серия А, № 23; *Карсън и други срещу Обединеното кралство (Carson and Others v. the United Kingdom)* [ГК], № 42184/05, § 61 и 70, ЕСПЧ 2010 ...; и *Вълков и други срещу България (Valkov and Others v. Bulgaria)*, № 2033/04, № 19125/04, № 19475/04, № 19490/04, № 19495/04, № 19497/04, № 24729/04, № 171/05 и № 2041/05, § 111, 25 октомври 2011 г.). Различното отношение, на което са подложени на жалбоподателите – жалбата им

за законосъобразност не е разгледана, за разлика от жалбата, подадена от Н. Т. около три години по-рано, – не се основава на техни лични характеристики. Това се дължи изключително на настъпила промяна в правилата, уреждащи допустимостта на жалбите за законосъобразност. Следователно то не би могло да се разглежда като дискриминационно (вж., *mutatis mutandis*, *Магий срещу Обединеното кралство (Magee v. the United Kingdom)*, № 28135/95, § 50, ЕСПЧ 2000-VI, и *Христозов и други срещу България (Hristozov and Others v. Bulgaria)* (реш.), № 47039/11 и № 358/12 г., 21 февруари 2012 г.).

63. От това следва, че тези оплаквания са явно необосновани и трябва да бъдат отхвърлени в съответствие с чл. 35 ал. 3, б. „а” и ал. 4 от Конвенцията.

Б. Оплакване по чл. 6, ал. 1 от Конвенцията относно мотивите на Върховния касационен съд в решението му от 14 август 2002 г.

64. Първата жалбоподателка освен това се оплаква на основание на чл. 6, ал. 1 от Конвенцията от начина, по който Върховният касационен съд тълкува закона в своето решение от 14 август 2002 г. Поспециално, тя счита решението на този съд за погрешно, що се отнася до начина, по който трябва да бъдат доказани твърденията на журналистите.

65. Съдът отбелязва, че жалбата на първата жалбоподателка се отнася до начина, по който Върховният касационен съд тълкува българското законодателство. Съдът не е апелативен съд по отношение на националните съдилища и не е негова роля да разглежда фактическите или правни грешки, които се твърди, че са извършени от тези съдилища (вж. *Румяна Иванова*, цитирано по-горе, § 39). Съдът не счита, че решението на Върховния касационен съд е произволно и припомня, че е задача на националните власти, и особено на съдилищата, да тълкуват и прилагат националното право (пак там, § 43).

66. От това следва, че това оплакване е явно необосновано и трябва да бъде отхвърлено в съответствие с чл. 35 ал. 3, б. „а” и ал. 4 от Конвенцията.

В. Оплакване по чл. 6, ал. 1 от Конвенцията относно продължителността на производството

5. Първата жалбоподателка се оплаква по чл. 6, ал. 1 от Конвенцията относно продължителността на производството за клевета.

68. Съдът отбелязва, че това производство е продължило общо около пет години и осем месеца за три инстанции. През това време делото е разгледано по същество четири пъти. След това въпросът за допустимостта на жалбата за законосъобразност на жалбоподателите е разгледан от две съдебни инстанции. Единствените сериозни забавяния по вина на властите в този период са паузата от около година по време на второто разглеждане на делото от Софийски апелативен съд, когато производството е спряно, за да се изчака резултатът от наказателното производство срещу Н. Т., както и период от около година и половина, през който делото е в очакване да бъде разгледано от Върховния касационен съд по жалбата за законосъобразност на Н. Т. (вж. параграфи 13 – 22 по-горе). Що се отнася до първия период, Съдът не счита, че този престой е произволен или необоснован (вж. *Джангозов срещу България* (*Djangozov v. Bulgaria*), № 45950/99, § 38, 8 юли 2004 г., и *Тодоров срещу България* (*Todorov v. Bulgaria*), № 39832/98, § 48, 18 януари 2005 г.), или че е продължил толкова дълго, че да накърни безвъзвратно разумността на продължителността на производството като цяло. Що се отнася до втория период, Съдът отбелязва, че наскоро по делото *Николов и други срещу България* (*Nikolov and Others v. Bulgaria*) (№ 44184/05, № 22250/06 и № 37182/07, §§ 37 – 42, 21 февруари 2012 г.) той установява нарушение на чл. 6, ал. 1 поради закъснения от около две години в разглеждането на жалби за законосъобразност от страна на българския Върховен касационен съд. Решението на Съда по това дело обаче се основава изцяло на много високия интерес на жалбоподателите в спора, които обжалват уволненията си от работа. Вярно е, че интересът по настоящото дело, което се отнася до професионалната репутация на първата жалбоподателка, също е по-висок от нормалното (вж., *mutatis mutandis*, *Калпачка срещу България* (*Kalrachka v. Bulgaria*), № 49163/99, § 71, 2 ноември 2006 г.). Все пак това е въпрос на степенуване. Ситуацията тук не може да се сравнява с тези, които съществуват по дела, като например *Николов и други*, при които изходът на спора се отнася пряко до трудовата заетост на дадено лице. Забавянето в такива случаи може да има сериозни отрицателни последици за препитанието на жалбоподателите. Поради тази причина от органите се изисква особена грижа (вж. *Николов и други*, цитирано по-горе, § 41). От това следва, че забавянето по настоящото дело, макар и нежелателно, не може да се приеме, че превръща в неразумна продължителността на производството като цяло.

69. Следователно това оплакване е явно необосновано и трябва да бъде отхвърлено в съответствие с чл. 35, ал. 3, б. „а” и ал. 4 от Конвенцията.

Г. Твърдяно нарушение на чл. 13 от Конвенцията

70. На последно място, първата жалбоподателка се оплаква на основание чл. 13 от Конвенцията, че тя не е разполагала с ефикасни правни средства за защита по отношение на твърдяните нарушения по-горе.

71. Доколкото първата жалбоподателка се позовава на чл. 13 във връзка с оплакванията, които са обявени за недопустими, Съдът не счита, че тя има защитимо твърдение. От това следва, че чл. 13 не е приложим за тази част от жалбата и че тя е несъвместима *ratione materiae* (по предметна компетентност) с разпоредбите на Конвенцията по смисъла на чл. 35, ал. 3, б. „а”.

72. Доколкото първата жалбоподателка се позовава на чл. 13 във връзка с оплакването си по чл. 10 от Конвенцията, което е обявено за допустимо, Съдът отбелязва, че тя не уточнява по какъв начин според нея е нарушен чл. 13. Следователно жалбата е необоснована (вж. *Жечев срещу България (Jechev v. Bulgaria)* (реш.), № 57045/00, 2 май 2006 г., и *Тончев срещу България (Tonchev v. Bulgaria)* (реш.), № 18527/02, 14 октомври 2008 г.). Ако се приеме, че жалбата е насочена срещу отказа на Върховния касационен съд да разгледа жалбата за законосъобразност на жалбоподателите, Съдът отбелязва, че вече е обсъдил този въпрос по чл. 6, ал. 1 от Конвенцията. Изискванията на чл. 13 не са толкова строги, поради което те се поглъщат от изискванията по чл. 6, ал. 1 (вж., наред с много други, *Бритиш Американ Табако Къмпани ООД срещу Нидерландия (British-American Tobacco Company Ltd v. the Netherlands)*, 20 ноември 1995 г., § 89, серия А, № 331).

73. Следователно това оплакване трябва да бъде отхвърлено в съответствие с чл. 35, ал. 3, б. „а” и ал. 4 от Конвенцията.

III. ПРИЛОЖЕНИЕ НА ЧЛ. 41 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

6. Чл. 41 от Конвенцията гласи:

„Ако Съдът установи нарушение на Конвенцията или на Протоколите към нея и ако вътрешното право на съответната Високодоговаряща страна допуска само частично обезщетение, Съдът, ако е необходимо, постановява предоставянето на справедливо обезщетение на потърпевшата страна.”

А. Вреди

75. Първата жалбоподателка претендира възстановяване на сумите, които тя е била осъдена да заплати на Н. Т. като обезщетение за вреди и разноски – съответно 2 500 и 700 нови български лева (BGN). Тя претендира също и 10 000 евро (EUR) обезщетение за неимуществени

вреди. Тя твърди, *inter alia*, че решението срещу нея е имало отрицателни последици върху професионалния ѝ имидж и възпиращ ефект върху нея. Твърди още, че едно съдебно решение срещу разследващ журналист в посттоталитарна държава със слаби демократични традиции затруднява установяването на върховенството на закона. Ефектът от решението е, че то води до автоцензура на журналистите и ги подтиква да се придържат към възпроизвеждане на официалната информация, подадена им от властите.

76. Вторият жалбоподател не предявява иск за обезщетение, като посочва, че установяването на нарушение би било достатъчно справедливо обезщетение за него.

77. Правителството също твърди, че установяването на нарушение би било достатъчно справедливо обезщетение. Според него искът на първата жалбоподателка е прекомерен. Не съществува достатъчна причинно-следствена връзка между нарушението на Конвенцията и имуществените вреди, претендирани от нея. Правителството предлага решението на Съда да бъде в съответствие с обезщетенията, присъдени по подобни дела, и със стандарта на живот в България.

78. Съдът счита, че първата жалбоподателка по принцип има право на възстановяване на всички суми, които тя е заплатила на Н. Т. като обезщетение за вреди и разноски, поради непосредствената им връзка с решението, което Съдът е установил, че е в нарушение на правото ѝ на свобода на изразяване на мнение (вж. *Лингенс срещу Австрия (Lingens v. Austria)*, 8 юли 1986 г., § 50, серия А, № 103, и *Шарсах и Нюз Ферлагсгезелшафт срещу Австрия (Scharsach and News Verlagsgesellschaft v. Austria)*, № 39394/98, § 50, ЕСПЧ 2003-XI). Тя обаче не е представила никакви доказателства, че в действителност е изплатила тези суми (за разлика от делата *Касабова*, § 31, и *Божков*, §§ 23 – 24, и двете цитирани по-горе). Не може да бъде пренебрегнат в тази връзка и фактът, че двамата жалбоподатели и техният работодател „Медиа Холдинг“ АД са солидарно отговорни да заплатят тези суми (вж. по-горе параграфи 18 и 24, в края). Поради това е възможно сумите в действителност да не са били платени от първата жалбоподателка. При тези обстоятелства Съдът не присъжда обезщетение за имуществени вреди (вж. *Годлевский срещу Русия (Godlevskiy v. Russia)*, № 14888/03, § 52, 23 октомври 2008 г.).

79. От друга страна, Съдът счита, че първата жалбоподателка със сигурност е претърпяла неимуществени вреди под формата на стрес и отчаяние в резултат на нарушаване на правото ѝ на свобода на изразяване на мнение. Тези вреди не могат да бъдат адекватно компенсирани с констатиране на нарушението. Като взе предвид характера на нарушението и решавайки по справедливост, Съдът присъжда на първата жалбоподателка 4 500 евро, заедно с всички данъци, които могат да бъдат дължими върху тази сума.

80. Съдът не вижда причина да присъжда по свой почин обезщетение на втория жалбоподател.

Б. Разноски

81. Първата жалбоподателка иска възстановяване на 2 514 евро за хонорари за тридесет и пет часа и петдесет и пет минути правна работа на нейните адвокати по производството пред Съда, при часова ставка от 70 евро. Тя представя договор за процесуално представителство, почасов работен график и декларация, че е съгласна всички присъдени от Съда разноски да бъдат платени директно на нейните адвокати. Тя иска също така възстановяване на 18 евро, платени от нейните адвокати за пощенски разходи, 21 евро за офис консумативи и 4 евро за телефонни такси. В подкрепа на претенциите си представя три пощенски разписки. Жалбоподателката иска сумите, присъдени от Съда по този иск, да бъдат директно платени на нейните процесуални представители.

82. Вторият жалбоподател не предявява иск за разноски.

83. Правителството оспорва броя на часовете, прекарани от адвокатите на жалбоподателката в работа по делото, както и часовата ставка за тях, като посочва, че тя е няколко пъти по-висока от ставките, които обикновено се прилагат в България.

84. Съдът отбелязва, че при разглеждането на иск за разноски за производството пред него, той не е обвързан с национални скали или стандарти (вж. неотдашното решение по делото *Милева и други срещу България (Mileva and Others v. Bulgaria)*, № 43449/02 и № 21475/04, § 125, 25 ноември 2010 г.). Според съдебната му практика разноските, претендирани на основание на чл. 41 от Конвенцията, трябва да са били действително направени и необходими, и да са в разумен размер.

85. Като взе предвид материалите, с които разполага, изложените по-горе съображения и факта, че част от жалбата е обявена за недопустима, Съдът намира за разумно да присъди на първата жалбоподателка 1 500 евро за разноски, заедно с всички данъци, които могат да бъдат дължими от нея върху тази сума. Тази сума трябва да бъде платена директно на нейните процесуални представители.

86. По отношение на иска за други разноски Съдът отбелязва, че жалбоподателката не е представила разходооправдателни документи, освен пощенски разписки. При тези обстоятелства, и като взе предвид условията на чл. 60, ал. 2 и 3 от своя Правилник, Съдът присъжда на жалбоподателката 18 евро за тези разноски. Тази сума е също трябва да бъде директно платена на процесуалните представители на първата жалбоподателка.

В. Лихва за забава

7. Съдът счита за подходящо лихвата за забава да бъде изчислена на основата на пределния лихвен процент по заеми на Европейската централна банка, с добавени три процентни пункта.

**ПО ИЗЛОЖЕНИТЕ СЪОБРАЖЕНИЯ СЪДЪТ
ЕДИНОДУШНО**

1. *Обявява* за допустима жалбата относно намеса в правото на жалбоподателите на свобода на изразяване на мнение, а останалата част от жалбата за недопустима;
2. *Постановява*, че е налице нарушение на чл. 10 от Конвенцията по отношение на първата и втория жалбоподател;
3. *Постановява*
 - (а) ответната държава да заплати на първата жалбоподателка в срок от три месеца от датата на влизане в сила на съдебното решение в съответствие с чл. 44, ал. 2 от Конвенцията долупосочените суми в левова равностойност към датата на плащането:
 - (i) EUR 4 500 (четири хиляди и петстотин евро) за неимуществени вреди, заедно с всички данъци, които могат да бъдат дължими върху тази сума;
 - (ii) EUR 1 518 (хиляда петстотин и осемнадесет евро) за разноси, заедно с всички данъци, които могат да бъдат дължими от първата жалбоподателка върху тази сума, като тя бъде платена директно на процесуалните представители на първата жалбоподателка, г-н М. Екимджиев и г-жа К. Бончева;
 - (б) след изтичане на горецитирания тримесечен срок до извършване на плащането ще бъде дължима обикновена лихва върху горната сума в размер, равен на пределния лихвен процент по заеми на Европейската централна банка за периода на забава, с добавени три процентни пункта;
4. *Отхвърля* останалата част от иска на първата жалбоподателка за справедливо обезщетение.

Изготвено на английски език и оповестено в писмен вид на 2 октомври 2012 г. в съответствие с чл. 77, ал. 2 и 3 от Правилника на Съда.

Фатош Арачи
Заместник-секретар на Отделението

Лех Гарлицки
Председател